ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОЇ АТМОСФЕРИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Остапенко Анна,
старший викладач
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Руденко Ольга
викладач
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Хмель Володимир
старший викладач
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

У сучасній методиці викладання іноземних мов дедалі більше уваги приділяється не лише добору навчального матеріалу й організації занять, а й характеру взаємодії між учасниками освітнього процесу. Атмосфера заняття розглядається як важливий педагогічний чинник, що впливає на рівень мовленнєвої активності студентів, їхню навчальну мотивацію та готовність до використання іноземної мови в умовах аудиторної комунікації. Саме тому взаємодія викладача і студентів постає не як допоміжний елемент навчання, а як одна з ключових умов його ефективності.

Дослідження у сфері викладання іноземних мов засвідчують, що якість педагогічної взаємодії безпосередньо пов’язана з емоційним кліматом у навчальній групі та рівнем довіри між учасниками навчального процесу. За наявності позитивної взаємодії студенти охочіше залучаються до комунікативних завдань, виявляють ініціативу та не сприймають мовну помилку як загрозу власному статусу в аудиторії [1; 3]. Відсутність такої взаємодії, навпаки, може знижувати мовленнєву активність навіть за умови ретельно продуманої методики навчання.

Метою цих тез є аналіз взаємодії викладача і студентів як чинника формування сприятливої атмосфери на заняттях з іноземної мови у вищій школі та окреслення педагогічних умов, за яких така взаємодія позитивно впливає на навчальний процес.

У межах комунікативного підходу навчальна атмосфера розглядається як необхідна умова реалізації мовленнєвої взаємодії. Оволодіння іноземною мовою передбачає активну участь студентів у спілкуванні, що неможливо без відчуття психологічної безпеки та взаємної поваги між учасниками навчального процесу [5]. За таких умов викладач виконує функцію організатора комунікативного простору, у межах якого студенти мають змогу реалізувати власний мовленнєвий потенціал.

Важливу роль у формуванні сприятливої атмосфери відіграють афективні чинники. Емоційний стан студентів безпосередньо впливає на успішність оволодіння мовою, оскільки тривожність і страх помилки знижують готовність до мовленнєвої взаємодії та ускладнюють сприйняття іншомовного матеріалу (Brown, 2007). Подібні положення підтверджуються також дослідженнями мотиваційних аспектів навчання, у яких наголошується на зв'язку між підтримувальним середовищем, позитивною атмосферою та навчальною результативністю [2].

Окремого значення набуває дискурсивний вимір взаємодії у мовному класі. Аналіз аудиторного дискурсу свідчить, що характер запитань, тип зворотного зв'язку та реакція викладача на відповіді студентів формують атмосферу заняття не меншою мірою, ніж зміст навчального матеріалу [6]. Таким чином, навчальна атмосфера є результатом системної педагогічної взаємодії, а не сукупності окремих методичних прийомів.

Характер взаємодії між викладачем і студентами значною мірою визначається стилем педагогічної комунікації. Партнерська модель взаємодії, зорієнтована на співпрацю та діалог, сприяє формуванню позитивної атмосфери й активному залученню студентів до мовленнєвої діяльності [3]. Натомість переважання авторитарного стилю часто супроводжується зростанням напруженості та зниженням комунікативної ініціативи студентів.

Взаємодія у мовному класі реалізується не лише через вербальні засоби. Інтонація, жести, зоровий контакт і загальна невербальна поведінка викладача істотно впливають на сприйняття заняття та рівень емоційного комфорту студентів. Дослідження невербальної комунікації засвідчують, що «доступність» викладача в комунікативному плані сприяє встановленню довірливих стосунків і позитивно впливає на атмосферу навчання [4].

Крім того, важливим компонентом навчальної атмосфери є взаємодія між студентами. Робота в парах і малих групах, спільне обговорення завдань і взаємна підтримка створюють умови для формування відчуття належності до навчальної спільноти, що позитивно позначається на мотивації та мовленнєвій активності [2; 6].

Однією з ключових умов формування позитивної навчальної атмосфери є сприйняття мовної помилки як природного етапу навчання. За умов підтримувального педагогічного середовища помилка розглядається не як підстава для негативної оцінки, а як ресурс для розвитку мовленнєвих умінь, що знижує рівень тривожності та стимулює активніше використання іноземної мови [1].

Важливу роль відіграє також чіткість і послідовність педагогічної позиції викладача. Зрозумілі правила взаємодії, прозорі критерії оцінювання та передбачуваність педагогічних дій формують відчуття стабільності, що позитивно впливає на психологічний комфорт студентів і сприяє формуванню атмосфери співпраці [5].

Крім того, залучення студентів до взаємодії з перших хвилин заняття сприяє встановленню контакту між учасниками навчального процесу. Короткі

обговорення, запитання відкритого типу та робота в малих групах допомагають створити позитивне емоційне тло, необхідне для подальшої мовленнєвої діяльності [3].

Взаємодія викладача і студентів є визначальним чинником формування сприятливої атмосфери на заняттях з іноземної мови у вищій школі. Саме через характер цієї взаємодії формується емоційний клімат аудиторії, що впливає на мотивацію студентів, їхню мовленнєву активність і готовність до комунікативної діяльності. Сприятлива атмосфера не виникає спонтанно, а є результатом цілеспрямованої педагогічної роботи, що поєднує методичну продуманість і міжособистісну чутливість.

Перспективи подальших досліджень пов’язані з аналізом конкретних стратегій педагогічної взаємодії на різних етапах мовного заняття з урахуванням особливостей студентських груп і освітніх контекстів.

Список використаних джерел:

1. Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching* (5th ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
2. Dörnyei, Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Harmer, J. (2007). *How to Teach English*. Harlow: Pearson Longman.
4. Mehrabian, A. (1971). *Silent Messages*. Belmont, CA: Wadsworth.
5. Richards, J. C. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Walsh, S. (2011). *Exploring Classroom Discourse: Language in Action*. London: Routledge.